

կը խորշին որոշ բուրմունքներէ որոնք մեզ համար չափազանց հաճելի են և կամ թէ ընդհակառակը:

Դօշափելիքը որ եղջիրներու որոշ մասերում միմիայն կը գտնուի կը ծառայէ անոնց իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ մտնելու, բայց թէ ինչպէս, այդ չգիտենք:

Լսողութեան զգայարանները անծանօթ են, և եթէ մեղունները և մըջիւնները որոշ ձայներ կը լսեն, առոր պատճառը, մեզ համար անզգալի թրթռումներն են, որ կ'ազդեն անոնց վրայ:

Վերջապէս, ինչ որ ամենազլխաւորն է, որոշ զգայարաններ մըջիւններու և մեղուններու մօտ չեն համապատասխաներ մեր ունեցածներէն և ոչ մէկուն: Այսպէս են օրինակ, գրեթէ հեռագրի նման արագ հաղորդակցութեան յատկութիւնը, որով լուր մը կը յայտնուի հազարաւոր մեղուններու կամ մըջիւններու երկվայրկեանի մը մէջ. կամ թէ խորհրդաւոր ուղեցոյց զգայարա-

նը, որի որպիսութիւնը տակաւին մեզ համար շատ պարզէ:

Ուրեմն մըջիւններու և մեղուններու՝ բընազդի և գիտակցութեան, կամ մի խօսքով անոնց հոգեբանութեան վրայ ըրած բոլոր ուսումնասիրութեանց մէջ, չպէտք է մոռնալ որ մըջատներու կողմէ զգացած տպաւորութիւններ բոլորովին այլ են քան ինչ որ մեզ համար, թէ անոնց և մեր զգացողութիւններ երբէք միեւնոյն չեն:

Փափի մը իրողութիւնները որ մենք քըննեցինք կու գան եւս առաւել ճշդելու այն՝ ինչ որ կ'ըսէինք յօդուածի առաջին մասին մէջ. առանց կարտեսական ըլլալու, առանց նկատելու կենդանիները, զգուշաւ նանք ուրեմն զանոնք բոլորովին մեզ նմանցնելէն, և չընդունինք զանոնք որպէս մարդիկ:

ՇԱՊՈՒՆՉ ՓԻԼՈՍՈՖԱՆ

Բժշկութեան ուսանող փոքրիկ համալսարանի:

Վ. Ե. Զ.

ՀԵՐՈ ԵՒ ԼԵԱՆԴԸՐ

(ՇԻՆԼԵՐ)

Կը տեսնէ՞ք սա հնադարեան
Բերդը բերդին դէմ յանդիման
Ոսկեզօծեալ արեւն.
Հոն ալիքներն Հելլենսպոլի
Ժայռի դռնէն Դարդանի
Որոտաւով կը հոսին:
Կը լսնէք սա կոհակին ձայնն
Որ կը բախի ժայռերուն,
Ան Եւրոպէն քեցեց Ասիան,
Սակայն չազդեր վախ սիրոյն:

Սիրտն Հերոյին ու Լեանդրին
Խոցեց նետովը վշտազին
Սիրոյ Աստուածըն նորատի.
Հերոն ազուրը է գերդ Հերէ
Լեանդր մարգերը կը չափէ

Ժիր է խնդիր որսերի:
Բայց իրենց հարց թշնամութիւնն
Սիրահարներն կը բաժնէ.
Եւ քաղցրահամ սիրոյ պտուղն
Վըհին բերանն կախուած է:

Հոն ամրոցին մէջ Սեստոսի
Ուր ալիքներն Հելլենսպոլի
Փըրփըրելով կը բախին,
Մանկամարդը մինակ նստեր
Ապիտոսի կողմ կը նայէր
Տիրած – ուր էր անձկալին:
Ախ, սա եզերքը հեռակայ
Տանող կամուրջ մը չկայ,
Եւ ոչ նաակ կ'երթայ կու գայ.
Բայց սէրն ճամբայ կըգտնայ:

Սէր՝ ծուռ ու մուռ ճամբաներէ
Անգալթ, անքոյթ կ'առաջնորդէ,
Խեղք կու տայ և տիմարին:
Ան կը լծէ վայրի գազանն:

Եւ կը ծռէ վիզը եգան
Աղամանդեայ արօրին.
Ըննիցս հոսող ըլլտիքսն անգամ
Սէրն անվեհեր՝ չարգիւեց՝
Պըլուտոնի մթին տնէն
Իր սիրեցեալը խլեց:

Հոսանքներուն մէջէն ջուրի
Սէր՝ վառ բոցովը բազմանքի
Վառեց սիրտը Լէանդրի.
Օրուան լոյսն երբ կը մըթագնի
Յանդուզն ի լոյ կը նետուի
Մութ հոսանքը Պոնդոսի,
Կը ճեղքէ ջուրն հոժկու բազկով
Անձուկով քաղցը եզերքին
Ռար ամբողջին մէջ պայծառ ջահն
Հրաւէր կու տայ կաթողին:

Դժուար ճամբէն սաստիկ յոգնած
Ի մէջ սիրոյ փափկիկ բազկաց
Բախտաւորն արդ կը հանգչէր.
Եւ կ'ընդունէր վարձքն երկնաբեր
Եւ փարուսներ ու զգուանքներ
Զոր սէրն իրեն պահած էր.
Մինչև որ այգն արթնցուց զան
Հաճոյական երազէն,
Նետեց ծովու ցուրտ անկողինն
Հան' լով սիրոյ ջերմ ծոցէն:

Շուտ երսուն օր անցաւ գնաց
Մէջ գողցըւած ուրախութեանց
Բարեբաստիկ ամուլին —
Հրճուանաց պէս առագաստին՝
Որուն դիք իսկ կը նախանձին
Միշտ դալար ու միշտ հեշտին,
Երջանկութիւնն ինչ է չիյտէ
Ան որ պտուղն երկնքի
Զէ գողացեր ու վայելէր
Ստիւքսի եզերքն ահռելի:

Փոփոխակի այգ ու իրկուն
Կ'ընեն իրենց երկնային չուն,
Երանեալներն չեն տեսներ
Թէ գեղազարդ տերեք կ'իյնան
Եւ սառերէն հիւսիսական
Զմեռն կու գայ ձիւնաբեր:

Ռարախութեամբ կըտեսնէին
Որ օրերը կը կարճին.
Շնորհակալ կ'ըլլան Զեւսին
Որ գիշերները կ'երկարին:

Եւ ցերեկին ու գիշերին
Կշիռն արդէն հաւասար էին,
Մանկամարդն երբ կը կենար
Ակնկառոյց ու կը դիտէր
Որ արևուն երկվարներ
Կը փախչէին դէպի վար:
Լոկ էր ծոփն ու հանդարդիկ
Զերդ հայելի մ' մաքրափայլ
Աս պետութիւնը բիւրեղեայ
Զէր յուզեր հով մ' յամրաքայլ:

Կայտառ վրտառը դիփններուն
Խանդով աստ անդ կը պարէին
Սուրբ տարրին մէջ արծաթի.
Եւ մոխրագոյն ու սևադէմ
Ելան ծովուն խոր անդունդէն
Երփներանգ զօրք Թէտիսի,
Ասոնք միայն վըկայ եղան
Սիրոյ կապին գողունի,
Բայց Հէկատէ գոցեց բերանն՝
Յաւէժ, որ բան չըլլօսի:

Եւ իր հրճուանք աղուոր ծովին
Յայտնեց ու մեղմ ձայնով ջուրին
Ուղղեց իր խօսքը սապէս. —
Սիրուն Աստուած դուն մարդ խաբես.
Ո՛չ, պիտ' չար մարդն սուտ հանեմ ես՝
Որ սուտ ու կեղծ կոչէ քեզ,
Սուտ է ամբողջ ազգը մարդկան՝
Անգութ է սիրան հայերուն,
Բայց դուն քաղցր ես՝ բարեացակամ
Եւ կը զգաս ցաւը սիրոյն:

Ժայռի որմոց մէջ ամայի
Տխուր մենիկ պիտ' ողբայի
Եւ թոռմէի յախտեան,
Բայց ուադ առած կը բերես դու՝
Կամուրջ չկայ առանց նաւու
Իմ գրկիս մէջ իմ բարեկամն.
Քու խորութիւնդ է ահռելի,
Ահեացը հոսանքն՝ սոսկալի:

Բայց սէրը քեզ կը պաղատի
Քեզ կը ստիպէ սիրտն արի:

Քանզի քեզ ալ՝ Աստուածն ալեաց,
Սիրոյ աղեղն հըգօր խթեաց,
Մինչ կը տանէր խոյն ոսկեղէն
Կաղկահասակ Հէլլէն աղուոր
Որ կը փախչէր հետ իր եղբօր
Քու խորոցը վըրայէն:
Շուտ մ'հմայքէն նէրա յաղթուած
Խոր վըհէն դուրս նետուեցար,
Ձնէ քաշեցիր խոյին ձեռքէն
Տարիւր ծովուն խորը վար:

Աստըծոյն հետ Աստուածունի մ'
Ի մէջ ջրոց խորին վըհին
Անմահ է նէ և կ'ապրի:
Նէ հալածուած սիրոյն կ'օգնէ
Վայրագ կըքիդ սանձ կը դընէ
Նաւորդն իր տեղ կը տանի:
Աղուոր Հէլլէ՛, Աստուածունի,
Կը՝ պաղատիմ քեզ այժմէն:
Այսօր ալ բեր իմ սիրելին
Սովորական ճամբայէն:

Հոսանքն արդէն կը մըթագնին,
Եւ նէ թողուց լոյսը ջահին
Որ ամրոցէն տատանէր:
Ուղեցոյց մէջ անշէն վայրի
Էր աս նշան վստահելի
Սիրեցելոյն՝ որ տեսնէր:
Հեռուէն շաչէր ու կը գոչէր,
Մուրթ ծոփն ահա կը ծփի,
Եւ կը մարէր լոյսն աստեղաց
Սաստիկ մըրիկ մը կը մերձի:

Լայնածաւալ ծովուն վրան
Գիշեր կու գայ և կը տեղան
Ամպոց ծոցէն հեղեղներն:
Օդին մէջէն կայծեր կ'ելլեն
Եւ ժայռերու խոռոչներէն
Արծակունած են ժանտ հովերն:
Լուրթ վիհին մէջ ամենի
Խոշոր վիհեր կը բացուին,
Կոպուտ յատակն ի տես կու գայ
Բաց՝ գերդ բերանն գեհններն:

Խեղճը լալով, «վայ ինձ», գոչեց,
Ողորմէ դուն, ով Ձևադ մեծ:
Ախ, ինչ խնդրել իշխեցի,
Թէ Աստուածներն լսեն ինձի,
Երբ նա ինք զինք նենգ ծովերի
Յանձնեց ի մէջ փոթորկի:
Ամէն թռչունը ծովամարտ
Շտապով տուն կը փախչին,
Հաւերն ամէն փոթորկավարժ
Կոչ մ'ապահով կը պահուին:

Ախ, նա անշուշտ է ձեռներէց
Յաճախ փորձածը ձեռնարկեց,
Ձի Աստուած մ'ան կը մղէ:
Գացած պահուն ինձ խօսք տուաւ,
Սիրոյ երդմամբ երդում ըրաւ,
Սոսկ մահն ուխտէն կ'ազատէ:
Ախ, անհրաժեշտ այս վարկեանին
Փոթորկին հետ կը կռուի,
Եւ զինք հոսանքը կատաղի,
Խոր անդունդը կը տանի:

Քու լուրթիւնդ, ծով նենգատէր,
Մատնութեան լոկ պատրուակ էր:
Հայելոյ մ'իս դուն նման:
Պատրոդ ալիք հանդարտեցան
Խաբելով դուրս հանեցին զան
Վայրըդ տարին սըտուրեան:
Հիմայ մէջտեղ քու հոսանքիդ՝
Ուր գոցուած է յետադարձ
Խաբուած խեղճին վրայ կը թափես
Բոլոր չարիքըդ յանկարծ:

Եւ գոռ ու գոչը փոթորկին
Կը բարձրանայ մինչև երկին,
Կոպը կ'ուռի, ալիքներ
Փրփրած բախին ժայռէ որմին,
— Ձէ իսկ հընար կաղնի նալին
Որ մօտ գար չը ջախջախուէր:
Եւ կը մարի ջահը հովէն
Որ շափոյին լոյս կու տար
Սարսափ կ'ազդէ ծոփն ալէկոծ
Սարսափ կ'ազդէ ցամաքն ալ:

Եւ կ'ազաչէ զԱփրոդիտէ
Որ Որկանին հրամայէ

Ալեաց ցասուքն արգելուլ.
Եւ կ'ուխտէ որ ժանտ հովերուն
Մատուցանէ զոհ պատարուն
Մի ոսկեղջիւր պարարտ ցուլ,
Խոր անդընդոց Աստուածուհեաց
Եւ Աստուածոց բարձրութեան
Կը պաղատի որ իւղ թափեն
Ալէկոծեալ ծովուն վրան:

Ականջ դիւր իմ աղաչանաց,
Սըրահներէդ դուրս ել կանաչ,
Լեկոթիադ երանեալ.
Որ նաւորդները ամայի
Ջըրոց մէջ փոթորիկի
Ազատելով երեցար:
Տո՛ւր անոր քողդ սրբազան
Խորհրդաւոր հիւսուածքով.
Ձան կըրողը ալեաց վէճն
Պիտ' դուրս ելլէ ապահով:

Եւ կը լռեն վայրագ հովերն
Կը բարձրանան այգուն ձիերն
Հորիզոնէն վեր' երկրին:
Խաղաղ իր տեղը վաղեմի
Ծոփն հայելոյ պէս կը հոսի,
Օղն ու ջուրը կը ժպտին:
Աւիքներն ալ մեղմ կը բախին
Ժայռին վրայ եղբրաց,
Եւ խաղալով մօտ կը բերեն
Մարդու դիակ մը ծովափանց:

Այո՛, ան է. հոգին տուած
Սակայն չըթած չէ իր երգմանց.
Իսկոյն զանի կը ճանչնայ:
Ո՛չ մի գանգուտ նէ կը բառնայ,
Ո՛չ արցունքի մ' կաթիլ կ'իյնայ...
Յուրա, յուսահատ կը յառի:
Անմըխիթար խորն ամայի
Կը նայի և եթերին,
Եւ հուր մ'ազնիւ կը շառագնի
Վրայ դժգոյն երեսին:

Ձեզ կը ճանչնամ, վեհ զօրութիւնք,
Խառն կ'ուզէք ձեր իրաւունք,
Անողոր էք ու դաժան:
Ընթացքըս շուտ աւարտեցի,

Երջանկութիւնը վայելցի
Բախտ ունեցայ աննման,
Մինչ կ'ապրէի, նուիրեցի
Ձիս քեզի զերդ քրմուհի.
Իբր ուրախ զոհ կը մեռնիմ ես,
Ափրողիտէ թագուհի:

Եւ զգեստովը իր թռչուն
Հոսանքներուն մէջը ծովուն
Բերդին ծայրէն կը նետուի.
Սուրբ դիակներն' հեղուկ վայրաց
Կը զըլորէ մէջը Աստուած՝
Անոց շիրիմն ինք կ'ըլլայ:
Արդ զոհունակ իր աւարէն
Ուրախ սրտով կը մեկնի
Եւ անըսպառ թափէ կուծէն
Իր գետն որ ճիշդ կը հոսի:

Քրեկալուրէ Թրգմ. Մ. Ա. ՄԵԼԻՔՈՆ
ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ

ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒԶԱԿԻ ԴԻՒԱՆԸ

Վերջին ամառը մեր վաղեմի ազնիւ
բարեկամներէն մէկը կրկին զբաղեցուց մեզ
Նիշահփուրցի խայամի քառակներուն հար-
ցերով: Ինչպէս յայտնի է խայամապաշ-
տութեան համահարակի նման բան մը
բռնկեր է որոշ Անգլիական շրջանակնե-
րը: Խայամ կանառներ, ցլուպներ (Clubs)
և անոր քառակներու թարգմանութիւն-
ները հետզհետէ կը ծագին, կը բուսնին: Իմ
բարեկամն ալ յԱնգլիա գտնուելով Հայե-
րէն է թարգմանի խայամի քառակները
տարբեր և աւելի հարազատ ըմբռնուե-
լով Եւրոպական հասկեցածէն: Քանի մը
կետեբու վրայ միանգամայն նոր ըմբռնու-
ներով և նոր տեսակետով խօսելու է ան-
շուշտ ապագային: Զուգադիպութիւնը մեզ
միևնոյն ատեն դէմ առ դէմ բերաւ Քու-
չակի Դիւանի հետ և անոր ընթերցումը
մեզ համար գիւտ մը, յայտնութիւն մը
եղաւ հայ զբաղանկութեան մէջ: Արշակ էֆ.
Զօպանեանի ըննական ուսումնասիրութիւ-
նը լրջութեան մէջ կը գտնենք: